

Reactie op vragen nav advies 5.2: 'zingen in de kerk' 18 januari 2021

De werkgroep heeft op 12 januari 2021 haar vijfde en actieve advies afgegeven. Het advies luidt: Het is gevaarlijk om te zingen met een groep of in een dienst, en dat raden wij daarom **sterk af**.

Hier zijn verschillende vragen op binnen gekomen welke wij in deze reactie proberen te beantwoorden.

1. Vraag over ruimte volume: speelt het volume van de ruimte een rol?

Het dringend advies om niet in groepsverband te zingen is al langer van toepassing voor amateurkoren <https://lci.rivm.nl/covid-19-zangkoren>. Het OMT heeft dit advies mede gebaseerd op een studie van het RIVM naar [uitbraken bij een vijftal koren](#). Het virus maakt geen onderscheid tussen een kerkdienst, het vooraf opnemen van een zanggroepje of een koorrepetitie. De eerder door de werkgroep ZidK genoemde maximum groeps grootte van 5 personen was ten opzichte van het koor-advies al een verruiming. De uitbraken bij koren zoals onderzocht door het RIVM hadden betrekking op grotere groepen (14-21 personen). De uitbraken in Biddinghuizen en Julianadorp geven aan dat kleinere groepjes ook risicovol zijn. Uit het lopende onderzoek van de werkgroep Zingen in de Kerk naar de casus Biddinghuizen blijkt dat het zingen zeer waarschijnlijk de oorzaak is geweest van de hoge besmettingsaantallen. Verder onderzoek loopt nog maar geeft momenteel geen aanleiding om het advies te differentiëren voor wat betreft ruimtevolumen.

2. Productie van Aerosolen bij zingen.

Dat er bij zingen meer aerosolen en virussen geproduceerd worden dan bij stil zitten, blijkt onder andere uit onderzoeken van Bristol University, Lund University en meerdere modelstudies.

De wetenschappelijke onderbouwing van dit advies vindt u in o.a. in:

- Gregson, F.K.A. et al. (2020), [Comparing the Respirable Aerosol Concentrations and Particle Size Distributions Generated by Singing Speaking and Breathing](#)
- Alsvéd, M. et al. (2020), [Exhaled respiratory particles during singing and talking](#).
- Buonanno et al. (2020), [Quantitative assessment of the risk of airborne transmission of SARS-CoV-2 infection: Prospective and retrospective applications](#).
- Miller, S.L. et al. (2020) [Transmission of SARS-CoV-2 by inhalation of respiratory aerosol in the Skagit Valley Chorale superspreading event](#)
- Jones, B. et al. (2020) [Modelling uncertainty in the relative risk of exposure to the SARS-CoV-2 virus by airborne aerosol transmission in well mixed air in Buildings](#)

3. Andere overwegingen.

Kan er niet gezongen worden door 1 persoon met anderen erbij? Dat is een overweging geweest, maar de rode lijn in de piramide van het advies van de werkgroep 'Zingen in de kerk' is mede ingegeven door de Britse variant. Er is voldoende bewijs dat de besmettelijkheid daarvan aanzienlijk groter is. Zolang we hier niet meer over weten, zijn 'niet zingen' en '1 persoon in een lege ruimte' de meest veilige opties. Ook het OMT acht het van belang om nu maatregelen te nemen om zo snel mogelijk, zo laag mogelijk te komen wat betreft de verspreiding van het virus ([advies 16 januari](#)).

4. Hoe nu verder?

Zodra er duidelijkheid komt over de "Britse variant" zullen wij ons advies heroverwegen.

De werkgroep; zingen in de kerk.

De werkgroep “zingen in de kerk” bestaat uit:

Dr. ir. Atze Boerstra – directeur bba binnenmilieu & vice-president REHVA

ir. Bert van Dorp – Dir. R&D Orange Climate BV

Henk Willem van Dorp MBA – DGA Van Dorp BV vz.

ing. Jaap Dijkgraaf – directeur DWA adviesbureau

dr.ir. Francesco Franchimon – Franchimon ICM

prof. ir. Peter Luscuere – hoogleraar TU Delft

Ds. Dr W. van Iperen classis predikant PKN (toehoorder).

Dr.Ir. K.Wisse Sen. Adviseur DWA adviesbureau.

De ondertekenaars van deze brief vormen een expertgroep op het gebied van ventilatie en een gezond binnenmilieu. De leden zijn goed bekend met de kerkelijke praktijk in Nederland, en een aantal leden zijn actief met het onderzoeken en publiceren van wetenschappelijk onderzoek en casestudies naar de relatie tussen (kerkelijke) samenkomsten en het risico op de verspreiding van het virus (ook in relatie tot binnen zingen).